

Brabantse Uitkeringsgerechtigden Samen Burgerkracht Uit Samenwerking.

Brabantse Koepelorganisatie BUS, Hoefstraat 175, 5014 NK Tilburg
Contacten: per e-mail: info@debus.nl en voor info: web: www.debus.nl

---

UWV verzamelde illegaal gegevens van uitkeringsgerechtigden

Door NOS-redacteuren en een Nieuwsuur-verslaggever

Het UWV heeft illegaal gegevens verzameld van uitkeringsgerechtigden. Het gedrag van bezoekers van UWV-sites werd gevolgd en geanalyseerd, om te onderzoeken of ze illegaal in het buitenland verbleven terwijl ze een WW-uitkering ontvingen. Dat blijkt uit onderzoek van de NOS en Nieuwsuur. Interne alarmsignalen leidden niet tot stopzetting van het systeem.

Deze vorm van monitoren ging veel te ver, concludeerde het vaste advocatenkantoor van de overheid, de zogenoemde landsadvocaat. Alle bezoekers werden gevolgd, ook als daar geen concrete aanwijzing voor was, staat in een advies van de landsadvocaat. Daar was geen enkele juridische basis voor, daarom is het systeem begin dit jaar stilletjes stopgezet.

Niet alleen werden de beginselen van de privacywet geschonden, ook gaan mensen die aantoonbaar gefraudeerd hebben vrijuit: alle 580 lopende onderzoeken worden gestopt, dus ook als fraude al aangetoond was. De Autoriteit Persoonsgegevens wil opheldering van de uitvoeringsinstantie.

Fout gemaakt

Het UWV zegt in een reactie er spijt van te hebben dat het niet zorgvuldig genoeg is geweest. "UWV is een publieke dienstverlener en wij stellen hoge eisen aan onze rol. In het geval van onze handhavende taak betekent dit dat zorgvuldig handelen erg belangrijk is. Dat dat ons in dit geval niet gelukt is vinden wij uitermate vervelend."

De uitkeringsinstantie zegt dat het model uitvoerig is getoetst. "Tijdens dit proces hebben alle seinen steeds op groen gestaan. Met de kennis van nu blijkt echter dat we toch een fout hebben gemaakt." Als iemand uit het algoritme kwam rollen, was dat nog geen reden om een uitkering stop te zetten, benadrukt het UWV.

Vicevoorzitter FNV

"Ik ben geschokt", zegt vicevoorzitter van vakbond FNV. Die komt ook op voor uitkeringsgerechtigden.

"Mensen zijn per definitie verdacht, dit is disproportioneel. Het is schieten met een kanon op een mug." Ze is vooral boos dat werkloze burgers worden onderzocht. "Weer zetten we alles op alles om de kwetsbare mensen die net hun baan kwijt zijn aan te pakken", zegt de woordvoester. "Terwijl de grote fraude wordt gepleegd door belastingontduikers in Blaricum en Wassenaar. Laat ze daar maar eens een sleepnet overheen gooien."

Strengere voorwaarden

Ontvangers van een WW-uitkering moeten vaak inloggen bij het UWV, om bijvoorbeeld te bewijzen dat ze solliciteren op vacatures en ze dus aan hun sollicitatieplicht voldoen. Ook het contact met adviseurs van het UWV verloopt via een UWV-website. Naar het buitenland gaan tijdens een WW-uitkering mag alleen onder strenge voorwaarden. Het UWV gebruikte onder meer de IP-adressen van zowel ingelogde als niet-ingelogde bezoekers van UWV.nl en Werk.nl om te controleren of iemand in het buitenland verbleef. Een IP-adres is gekoppeld aan een internetaansluiting en die zegt doorgaans veel over iemands locatie.

Stiekem cookies geplaatst

Ook plaatste de uitkeringsinstantie stiekem cookies om gebruikers te volgen. Daarmee konden ingelogde gebruikers worden geïdentificeerd en gekoppeld aan hun IP-adres. Ook werd bijgehouden hoe lang mensen waren ingelogd. Die informatie kwam terecht in het fraude-algoritme "Risicoscan Verblijf Buitenland", waarmee UWV-fraude met WW-uitkeringen wil opsporen. Op basis van een onbekend aantal kenmerken krijgen mensen via het algoritme een risicoscore toebedeeld. Wie hoog scoort, werd door het UWV nader onderzocht. Aan de hand van dit model zijn 3600 onderzoeken ingesteld. In 460 gevallen heeft dat geleid tot "aanpassingen van uitkeringen", bijvoorbeeld boetes. Aanleiding voor het systeem was **fraude** met WW-uitkeringen door arbeidsmigranten. **Het UWV volgt een grote groep mensen, waarvan het grootste deel geen fraude heeft gepleegd. Dit komt neer op overheidssurveillance.**

Juristen oordelen hard over het systeem. Stelt een advocaat, die succesvol tegen andere overheidsalgoritmes heeft geprocedeerd, noemt het een ongerichte maatregel. "Het punt is dat UWV een grote groep mensen volgt, waarvan het allergrootste deel geen fraude heeft gepleegd. Dat komt neer op overheidssurveillance." Het gebruiken van deze gegevens zou alleen af en toe kunnen als er een concreet vermoeden van overtreding is, maar volgens de landsadvocaat gebeurde het stelselmatig.

Die landsadvocaat waarschuwt ook dat het UWV risico loopt op hoge boetes, van zowel de Autoriteit Persoonsgegevens als de Autoriteit Consument en Markt, die over cookie-overtredingen gaat. De boetes zouden kunnen oplopen tot ruim 20 miljoen euro.

Gebruik van het onrechtmatig verkregen bewijs zou ook problemen kunnen opleveren bij de rechter en ook om die reden zijn de lopende fraudeonderzoeken stopgezet. Fraudeurs die al een boete of terugvordering hebben gekregen, worden niet ontzien. Zij krijgen dat geld niet meer terug.

De Autoriteit Persoonsgegevens noemt de werkwijze van het UWV "zorgelijk". "Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat hun privacy in veilige handen is, zeker ook bij grote organisaties die overheidsbeleid uitvoeren en waarvan veel mensen afhankelijk zijn", laat de instantie weten in een schriftelijke reactie. Het UWV moet uitleg van zaken geven bij de waakhond.

Minister wist van niets

Opvallend is dat het systeem driekwart jaar heeft gewerkt, hoewel er intern dus twijfel was over de juridische houdbaarheid ervan. Al bij de landelijke invoering in mei 2022 trok de Functionaris Gegevensbescherming, een interne toezichthouder, aan de bel. Maar die twijfel leidde niet tot stopzetting van het systeem, sterker nog: het UWV besloot het juist op grotere schaal in te voeren. Van 2019 tot mei 2022 werd het op kleinere schaal gebruikt, daarna werd het landelijk en breed ingevoerd. In ieder geval sinds begin 2021 werden IP-adressen van bezoekers verzameld en geanalyseerd, blijkt uit documenten die de NOS en Nieuwsuur verkregen op grond van de Wet open overheid (Woo). Intussen wist het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dat over het UWV gaat, van niets. "UWV zag in september, of op een later moment, geen reden om SZW over de twijfel te informeren of om de scan op dat moment al te schorsen", schrijven ambtenaren in een nota uit maart aan minister van SZW.

'Een knelpunt'

Het UWV wilde niet dat de Minister van SZW de Tweede Kamer over het stopzetten van het algoritme informeerde, om fraudeurs niet wijzer te maken dan ze zijn. Dat deed de minister wel in een commissiedebat van 30 maart, waarin ze bewoordingen gebruikte als "een knelpunt" en "twijfel", terwijl de landsadvocaat al keihard had geconcludeerd dat het systeem niet voldeed aan de wet.

Enkele weken geleden is de Tweede Kamer uitgebreider geïnformeerd, via de zogeheten Stand van de Uitvoering. De minister schrijft hierin wel dat het UWV zich bij de verwerking van gegevens niet aan de wet hield, maar in het stuk blijkt nergens dat de uitkeringsinstantie mensen illegaal volgde.

De NOS en Nieuwsuur doen al langer onderzoek naar de fraude-opsporende algoritmes van het UWV. Naast het risicomodel om WW'ers op te sporen die in het buitenland verblijven, onderzoeken we ook het risicomodel dat naar uitkeringsgerechtigden zoekt die "verwijtbaar werkloos" zijn (bijvoorbeeld iemand die zich ernstig heeft misdragen op het werk), en het model dat nagaat of mensen wel effectief solliciteren.

NOS en Nieuwsuur hebben het UWV gevraagd om uit te leggen welke kenmerken in het algoritme terechtkomen, om te beoordelen of dat volgens de regels gebeurt. Maar dat wil het UWV niet; ook inzage daarin met een beroep op de Wet open overheid (Woo) werd afgewezen. Daar is bezwaar tegen aangetekend en die procedure loopt nog.

Bronvermelding: NOS – zaterdag 15.07.23